

SINTEZA

discuțiilor cu primăriile partenere ale proiectului în cadrul ședințelor regionale la tema „Impactul COVID-19 asupra finanțelor publice locale. Constrângeri și soluții pentru gestionarea bugetelor primăriilor”

În cadrul proiectului „Informează, abilitază și acționează! Societatea civilă pentru o mai bună guvernare bugetară în Moldova” pe perioada lunii mai în fiecare regiune a proiectului (Nord, Centru, Sud și Găgăuzia) au fost organizate ședințe de informare cu primăriile beneficiare în proiect. Scopul ședințelor a fost elucidarea problemelor cu care se confruntă Primăriile în contextul crizei COVID 19. Astfel, ca rezultat al acestor ședințe au fost identificate câteva domenii de dificultate sau riscuri sporite privind buna funcționare serviciilor/ utilităților publice:

1. Reducerea activităților economice

Activitățile economice în localitățile partenerilor au fost sau se estimează a fi afectate considerabil din două cauze: Epidemia COVID-19 și seceta. În orașe, începând cu instituirea perioadei de restricții, companiile locale au înregistrat reduceri drastice de venituri. Estimările participanților cu privire la evoluția acestor companii în anul curent sunt rezervate. Cu privire la spațiul rural, principalul risc vine de la secetă, companiile și gospodăriile țărănești vor întâmpina dificultăți și respect nu vor fi capabile să achite taxele și impozitele datorate la bugetul local. Prin urmare, unele autorități locale sunt în căutarea soluțiilor pentru a ajuta companiile private să supraviețuiască. Aceasta, în special se referă la reducerea sau amânarea plăților pe impozitele și taxe locale.

2. Starea financiară generală ale APL parteneri

Practic toate primăriile partenere, la momentul discuțiilor, nu aveau probleme de echilibru bugetar și au menționat expres că nu au întârzieri în partea ce ține de transferuri de la bugetul de stat. Primăriile au primit un transfer pentru destinație generală suplimentar pentru acoperirea pierderilor cauzate de diminuarea veniturilor bugetare din impozitele pe venit a persoanelor fizice. Prin urmare, autoritățile pot utiliza aceste resurse după necesitate indiferent de dimensiunea pierderilor reale din sursa respectivă.

Totodată, câteva chestiuni rămân descoperite. În primul rând acestea se referă la pierderile din taxa de patenta de întreprinzător.

De asemenea, au fost ridicate mai multe întrebări cu privire la utilizarea resurselor acordate pentru alimentația copiilor și altor resurse care nu au fost utilizate în timpul restricționării activității instituțiilor din educație.

3. Veniturile din taxe și impozite locale

Majoritatea din participanții (primari/viceprimari) la ședințe estimează ca un risc sporit neîncasarea sumelor planificate din taxele locale. Orașele au estimat procentual pierderi mai mari decât autoritățile rurale. La momentul discuțiilor majoritatea primăriilor încă nu aveau estimări exacte privind neîncasările, însă preliminar se așteaptă la reduceri substanțiale din această sursă. Chiar dacă în general veniturile din taxe locale dețin o pondere mică în veniturile acestor localități, în unele orașe pierderile din aceste taxe ca sume absolute sunt substanțiale.

Cele mai greve situații sunt estimate pentru veniturile din taxa pentru patentă, taxa de piață și taxa de amplasare a amplasarea obiectelor comerciale, însă și alte taxe (ex. taxa balneară) în funcție de specificul localităților. Unele primării au estimat reduceri la plata acestor taxe de peste 25%-30%, însă situația poate fi și mai proastă în cazul agravării crizei economice.

4. Situația cu utilitățile locale

În linii mari aproape toate utilitățile locale (apă, salubritate, iluminare) au întâmpinat dificultăți privind încasarea plăților de la consumatori pentru serviciile prestate. În funcție de localitate, încasările pentru utilități a constituit aproximativ de la 40% la 80% din volumul prestat. Fiecare autoritate a intervenit în măsura posibilităților pentru a susține activitatea curentă a operatorilor. Normalizarea situației depinde de trei factori principali, cât de rapid situația epidemiologică se va redresa, revenirea activităților economice la nivelul de înaintea crizei COVID și măsura în care va fi afectată capacitatea de plată a populației.

Dacă în majoritatea cazurilor situația cu acoperirea cheltuielilor operaționale poate fi gestionată la nivel local, atunci în cazul operatorilor care au de plătit ratele la credite investiționale fără intervenții de la nivel central, situația va fi greu, dacă nu imposibil de depășit.

Primarii anticipează că impactul crizei asupra operatorilor de utilități va fi resimțit mai puternic începând cu august anul curent. Aceasta se datorează faptului că acum este procesul în care mulți consumatori vin cu cereri de recalculare a facturilor pentru serviciile prestate în special la salubritate. O problemă adițională poate fi pregătirea operatorilor de sezonul rece a anului.

5. Proiectele investiționale și de dezvoltare

În ciuda situației economice dificile, autoritățile (în special din orașe) sunt angajate plenar în căutarea soluțiilor pentru a nu stopa proiectele investiționale din sursele externe (EU, GIZ, EBRD, etc) precum și pe cele din surse din linia de bază. Însă, la acest capitol situația poate să difere de la localitate la localitate destul de puternic. Totodată, la moment, achizițiile publice în domeniul infrastructurii și celui social continuă în regim normal în majoritatea autorităților partenere.

6. Recuperarea contribuțiilor voluntare și refacerea fondului de rezervă

În condițiile crizei COVID -19, o parte din APL de nivelul întâi au contribuit (voluntar) din surse proprii la rezolvarea problemelor pe sectoare ce se află în competența APL de nivelul II (echipamentului medical, asigurarea măsurilor sanitare etc). Unele primării, inclusiv din această cauză au epuizat fondul de rezervă. În aceste condiții apar două chestiuni care necesită a fi rezolvate.

Prima ține de recuperarea resurselor utilizate pentru competențele APL II din contul ultimelor. Astfel, este necesar ca autoritățile raionale să discute cu primăriile care au contribuit voluntar la rezolvarea anumitor necesități în legătură cu COVID-19 pentru a găsi o formulă de restituire integrală sau parțială a cheltuielilor efectuate.

A doua problemă ține de refacerea cel puțin parțială a fondurilor de rezervă ale APL de nivelul I. Situația în continuare rămâne extrem de volatilă cu multiple riscuri. Lipsa resurselor în fondurile de rezerva ar îngreuna răspunderea adecvată din partea APL de nivelul întâi la posibilele situații de criză. Experiența cu epidemia COVID -19 a demonstrat ca APL de nivelul I sunt cele care trebuie să răspundă practic imediat la provocările apărute. Astfel, lipsa fondului de rezervă ar complica răspunsul adecvat la APL I la situațiile de risc.

7. Colaborarea / comunicarea dintre autoritățile de toate nivelele

O parte din primării au menționat dificultăți în ce privește comunicarea și colaborarea cu autoritățile raionale și cele centrale. Deseori problemele existente de comunicare / cooperare au rădăcini politice, care cu părere de rău nu întotdeauna sunt depășite prin mecanismele birocratice existente. Unii primari au menționat dificultăți în coordonarea activităților de susținere și ajutor a spitalelor sau altor instituții cu autoritățile raionale, însă și cu cele centrale. Fără colaborare, nu se poate atinge eficacitatea maximă a fondurilor alocate / colectate suplimentar pentru acoperirea necesităților urgente (ex. sistemul medical). De asemenea, a fost menționată lipsa de transparență în distribuirea fondurilor (în contextul COVID) din donații sosite la nivel central. Au existat / există probleme în a asigura protecția angajaților din sectorul medical și asistenților sociali, polițiști de sector, unde APL I au fost nevoite să se implice plenar pentru a diminua pericolele. Criza COVID-19 a scos la iveală încă odată problemele legate de descentralizare, astfel primării fiind nemijlocit responsabili de situația din localități nu au toate instrumentele necesare pentru a face față crizei.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul discuțiilor avute se pot trage următoarele concluzii și formulate următoarele recomandări:

1. Pentru a asigura stabilitatea activității serviciilor și utilităților locale este necesar ca autoritățile centrale (Ministerul Finanțelor și Cancelaria de Stat) să elaboreze un program pentru creditarea de urgență a operatorilor de utilități cu scopul de a acoperi problemele temporare legate de cash flow. De asemenea, pentru operatorii cu credite investiționale, achitarea ratelor este o problemă care necesită o rezolvare urgentă. Ținând cont că este vorba de întreprinderi publice, simplifică găsirea unei soluții rapide.
2. APL de nivelul întâi pentru a face față epidemiei COVID-19 au cheltuit resurse pentru acoperirea necesităților de urgență de competența autorităților de alt nivel. În astfel de cazuri, este necesar ca autoritățile de nivelul doi împreună cu cele centrale să inițieze un proces de plăți compensatorii pentru primăriile respective. În acest sens Cancelaria de Stat (sau Ministerul Finanțelor) ar putea iniția o platformă electronică de estimare a acestor ajutoare voluntare oferite de către primării în special spitalelor (însă și altor instituții și populației) și ulterior împreună cu APL de nivelul doi să găsească o soluție rezonabilă pentru acoperirea acestor cheltuieli.

3. O parte din primării din cauza COVID-19 au cheltuit fondul de rezervă integral sau substanțial. Ținând cont de faptul că situația privind starea epidemiologică și existența altor riscuri, este important ca APL să-și refacă fondurile de rezervă. Una din surse ar fi recuperarea cheltuielilor aflate în competența autorităților de nivelul doi și centrale.
4. Toate primăriile au conștientizat importanța dezvoltării e-guvernării pe toate aspectele, în special pe dimensiunea capacităților ce permit achitarea diferitor plăți și taxe prin sistemele online. În acest sens este bine ca Ministerul Finanțelor și e-Guvernare împreună cu APL să elaboreze programele necesare privind promovarea soluțiilor de plată online existente, precum și după caz dezvoltarea acestora.
5. Încasările operatorilor de utilități locale ar fi beneficiat dacă acestea aveau dezvoltate plățile prin sisteme online. Astfel, pentru a crește încasările pentru serviciile prestate (apa, canalizare, evacuarea deșeurilor), APL vor încuraja operatorii pentru implementarea mai amplă a sistemelor de facturare și plată online.
6. Este necesară o discuție mai amplă și foarte concretă pe fiecare serviciu local în partea care intră în competența autorităților de nivel superior (nivelul doi, desconcentrate) pentru a formula lecțiile învățate în rezultatul crizei COVID-19. Acestea sunt extrem de importante pentru îmbunătățirea funcționării serviciilor publice, inclusiv prin o mai bună cooperare între autorități, dar și pentru a fi luate în calcul în procesul de descentralizare.
7. Mai multe primării partenere au menționat nivelul insuficient de transparență privind modul, criteriile și volumul ajutoarelor oferite instituțiilor medicale și altor instituții din donațiile internaționale primite de autorităților centrale. Pentru fortificarea unei atmosfere de încredere și solidaritate între autoritățile de diferite nivele, precum și dintre populație și autorități este bine ca autoritățile centrale respective (cu implicarea Cămarilor de Stat) să publice informații comprehensive privind ajutoarele primite, distribuția acestora și criteriile care au stat la bază în alocarea acestora.

Sinteza a fost pregătită de Dumitru Budianschi, email: dumitru@expert-grup.org

